

Grzegorz SZTANDERA*

AKTA METRYKALNE PARAFII KORCZEW

Streszczenie. Spisywanie akt metrykalnych nakazał w 1563 r. Sobór Trydencki, co dosyć szybko zaczęto realizować w Polsce, bo już pod koniec XVI w. Również w parafii korczewskiej to rozporządzenie wprowadzono w życie, spisując metryki od 1603 r. Do czasów II wojny światowej w archiwum parafialnym znajdowały się księgi metrykalne z lat 1649–1805, skąd zostały zagrabione przez hitlerowców i, niestety, prawdopodobnie uległy zniszczeniu. W protokole rewizyjnym zachowało się ich zestawienie, które zamieszczono w artykule dla zainteresowanych badaniami demograficznymi. Ocalały natomiast księgi metrykalne z lat 1806–1945 (niektóre w unikacie i duplikacie) i przechowywane są w: Archiwum Diecezjalnym we Włocławku, Archiwum Państwowym w Łodzi i Urzędzie Stanu Cywilnego w Zduńskiej Woli. Służą bogactwem informacji zawartych w sobie zarówno historykom zajmującym się profesjonalnie badaniami nad aktami metrykalnymi w różnych aspektach, jak i ludziom poszukującym w nich zapisów dotyczących swoich antenatów.

Słowa kluczowe: Korczew, akta metrykalne, parafia.

Dziś coraz większego znaczenia nabierają badania nad księgami metrykalnymi¹ – prowadzonymi przez parafie, a zawierającymi zapisy ochrzczonych, zawartych małżeństw i zgonów – i to pod względem różnych aspektów. Są one wykorzystywane przy opracowywaniu dziejów danej parafii, z reguły na potrzeby określenia liczebności parafii oraz przy opisywaniu życia sakramentalnego parafian. Poza tym często służą one jako źródło do badań nad dziejami społeczno-gospodarczymi, demografią historyczną czy też onomastyką. Coraz popularniejsze stają się badania genealogiczne, o czym świadczy intensyfikacja wizyt w archiwach kościelnych, a także państwowych, ludzi poszukujących swoich przodków i genealogicznych korzeni.

* Grzegorz Sztandera, absolwent kierunku filozoficzno-teologicznego na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie, Sekcja św. Jana Chrzciciela we Włocławku.

¹ Metryka (łac. *metricula*) – registr, katalog, spis, czyli metryki są to spisy lub raczej akta kościelne ochrzczonych, zmarłych i zaślubionych, zob. *Podręczna encyklopedia kościelna*, t. 27–28, red. Z. Chełmicki, Kraków 1912, s. 32.

Duże znaczenie ksiąg metrykalnych wynika z ich wysokiej wiarygodności – znajdowały się one pod kontrolą władz kościelnych i cywilnych – oraz z tego, że obejmowały wszystkie warstwy społeczne i były wytwarzane zaraz po danym wydarzeniu. Nie do przecenienia jest także ilość zawartych informacji w spisanych dawniej aktach metrykalnych, w przeciwieństwie do dzisiejszych lakonicznych zapisów w tychże aktach.

Akta metrykalne na początku spisywano w parafiach w języku łacińskim. Od początku XIX w., gdy w Księstwie Warszawskim, gdzie leżał Korczew, wprowadzono w życie kodeks napoleoński (1 maja 1808), zaczęto spisywać je w języku polskim. Ujednolicono wtedy treść aktów i wprowadzono pojęcie aktu stanu cywilnego, czyli dokumentu o charakterze publicznoprawnym. Z braku specjalnie przygotowanych do tego osób zadanie sporządzania aktów cywilnych powierzono duchownym, którzy stali się urzędnikami stanu cywilnego. Zazwyczaj księga obejmowała okres jednego roku: od 1 maja roku poprzedniego do 30 kwietnia roku następnego. Zapisywano ją wtedy w dwóch egzemplarzach, w tzw. unikacie i duplikacie, z których pierwszy przechowywano w parafii, a drugi po zakończeniu księgi oddawano do właściwego sądu pokoju², który znajdował się w każdym powiecie (w przypadku Korczewa do sądu pokoju w Szadku).

W 1825 r. połączono metryki kościelne z aktami stanu cywilnego, co prawnie regulował *Kodeks cywilny Królestwa Polskiego*³. Kapłani najpierw mieli spełnić obrządek religijny, a następnie zapisać akt cywilny. Dalej księgi spisywano w języku polskim w dwóch egzemplarzach. Oryginał księgi (unikat), pozostający w parafii, spisywano oddzielnie dla urodzeń, małżeństw i zgonów aż do zakończenia księgi (kilka lub kilkanaście lat). Natomiast duplikat sporządzano w jednej księdze podzielonej na trzy części i obejmował on tylko rok kalendarzowy, po czym przekazywano go, tak jak wcześniej, do sądu pokoju. Dzięki temu, pomimo że niektóre unikaty ksiąg uległy zniszczeniu, zachowały się one w duplikacie, a wiele z nich zachowało się w dwóch egzemplarzach (unikat i duplikat).

Od 1867 r. na terenach zaboru rosyjskiego władze carskie nakazały pisanie akt w języku rosyjskim, co udało im się egzekwować aż do 1914 r.

Do 1 stycznia 1946 r. (z wyłączeniem lat okupacji hitlerowskiej) metryki spisywano w parafii, kiedy na mocy dekretu z 25 września 1945 r.⁴ wprowadzono świecką rejestrację aktów stanu cywilnego. W tym celu utworzono urzędy stanu cywilnego, które przejęły księgi metrykalne znajdujące się w kancelariach parafialnych (przejęto też duplikaty zachowane w archiwach powiatowych).

² Dawna najniższa instancja sądowa, łącząca jurysdykcję w sprawach cywilnych i karnych. Jego organizację określała konstytucja Księstwa Warszawskiego oraz dekret króla Fryderyka Augusta z 26 lipca 1810 r.

³ *Podręczna encyklopedia...*, s. 32.

⁴ *Prawo o aktach stanu cywilnego*, Dekret z dnia 25 września 1945 r., Dz. U. 1945, nr 48, poz. 272.

ZAGINIONE AKTA METRYKALNE PARAFII KORCZEW

Spisywanie akt metrykalnych nakazał Sobór Trydencki rozporządzeniem z 11 listopada 1563 r. Na gruncie polskim odpowiednie rozporządzenia i szczegółowy sposób prowadzenia akt ochrzczonych, zaślubionych, bierzmowanych, przystępujących do Komunii i statystyk parafialnych określił Synod Piotrkowski z 1607 r., a Rytułał Piotrkowski w 1631 r. zobowiązał duchowieństwo do prowadzenia także ksiąg zmarłych⁵.

W archidiecezji gnieźnieńskiej rozporządzenie to zostało wprowadzone dość szybko. Już 10 listopada 1586 r. z nakazu arcybiskupa Stanisława Karnkowskiego (1520–1603) w parafii Wszystkich Świętych w Jedlnie (obecnie archidiecezja częstochowska) spisano pierwszy akt chrztu⁶. Także w pozostałych parafiach tej archidiecezji stopniowo zaczęto prowadzić księgi metrykalne. Najstarsze zachowane metryki ochrzczonych i zaślubionych z parafii dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej obecnie należących do diecezji włocławskiej, przechowywane w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku, pochodzą z końca XVI w. i początku XVII w.⁷

Również w parafii Korczew, należącej wtedy do archidiecezji gnieźnieńskiej, jak to zapisano w protokole wizytacyjnym z 1636 r., dość wcześnie, bo już w 1603 r. spisywano metryki ochrzczonych i zaślubionych⁸.

Jedynym źródłem informacji o księgach metrykalnych, spisywanych do 1805 r., w przypadku parafii korczewskiej są zachowane protokoły wizytacyjne oraz protokoły rewizyjne tych metryk, gdyż same księgi nie zachowały się do czasów obecnych ani w parafii, ani w żadnym archiwum (kościelnym lub państwowym) w Polsce.

We wszystkich protokołach wizytacyjnych parafii korczewskiej⁹, jak i inwentarzach *fundi instructi* w aktach parafii Korczew do II wojny światowej zanotowano, że znajdują się księgi metrykalne ochrzczonych i zaślubionych od 1649 r., a zmarłych od 1715 r. (widocznie te spisywane od 1603 r. uległy zniszczeniu). Już na początku XIX w. te najstarsze zachowane akta metrykalne były widocznie w bardzo kiepskim stanie, skoro w 1828 r. przy spisie inwentarza parafii, dziekan szadkowski ks. Jan Gawelczyk napisał: *metryki ślubów, chrztów i zmarłych są od roku 1649 ale nie całe, z powodu że nie były poprawne, przeto też zniszczone i rogi przez myszy nad-*

⁵ P. Wlazlak, *Gromadzenie i udostępnienie najstarszych ksiąg metrykalnych z terenu diecezji częstochowskiej*, „Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej” 2009, t. 83, nr 7–8, s. 115.

⁶ Tamże.

⁷ Tuliszków – 1593, Wielenin – 1594, Zadzim – 1596, Sieradz, par. Wszystkich Świętych – 1602, Niemysłów – 1605, Niewiesz – 1610, Uniejów – 1612, zob. W. Kujawski, *Diecezja kujawsko-kaliska*, Włocławek 2011, s. 586, 588, 606, 623, 625, 628, 637, 625.

⁸ Archiwum Diecezjalne we Włocławku (dalej: ADWł), Akta arcybiskupów gnieźnieńskich (dalej: AAG), Wizytacje (dalej: Wiz), sygn. AAG. Wiz. 5, s. 204.

⁹ ADWł, sygn. AAG. Wiz. 8, s. 161; sygn. AAG. Wiz. 9, s. 382; sygn. AAG. Wiz. 13, k. 110v; sygn. AAG. Wiz. 59, s. 746; sygn. AAG. Wiz. 72, s. 372; sygn. AAG. Wiz. 81, s. 168; sygn. AAG. Wiz. 135, s. 231.

*psute*¹⁰. Ostatnie takie spisy akt metrykalnych z roku 1932 i 1938 podają, że w archiwum parafii znajdowały się akta metrykalne od 1694 r. Nastąpił tu najprawdopodobniej, przy spisaniu inwentarza, „czeski błąd” (1649/1694) lub te najstarsze, jako bardzo zniszczone, były złożone gdzieś osobno i zostały przeoczone (raczej mało realne, gdyż lata 1649 i 1694 zawierały się w jednej księdze). Istniały na pewno jeszcze w 1854 r., kiedy to sporządzano z nich wspomniany protokół rewizyjny.

Co się ostatecznie stało z najstarszymi metrykami korczewskimi z lat 1649–1805, nie wiadomo. Prawdopodobnie zostały zagrabione przez Niemców na podstawie zarządzenia namiestnika Kraju Warty z 7 lutego 1941 r.¹¹ Raczej nie zostały zniszczone przez Niemców, bo ci z reguły je zabierali i przechowywali w magazynach lub wywozili na teren Rzeszy. Jeżeli nie uległy zniszczeniu w wyniku działań wojennych, to znajdują się w archiwach niemieckich bądź sowieckich lub też kolekcjach prywatnych, gdyż wiele akt zgromadzonych w magazynach lub wywiezionych zostało skradzionych przez osoby prywatne.

Wszystkie zagrabione akta metrykalne z Kraju Warty Niemcy zgromadzili w Poznaniu. Pewną ich część – kilkanaście wagonów wraz z zarekwirowanymi dziełami sztuki, wywieziono 7 listopada 1941 r. do archiwum w Berlinie-Dahlem¹². Czy były wśród niech korczewskie, nie wiadomo. Gdy do Wielkopolski zaczęła się przybliżać linia frontu, przewieziono księgi z Poznania do klasztoru filipinów w Gostyniu. Niektóre z nich ocalały, niektóre uległy zniszczeniu.

Część skradzionych akt, wśród których się znalazły metryki z terenów diecezji włocławskiej (400 tomów), po zakończeniu II wojny światowej odnaleźli alianccy żołnierze w kopalni soli w górach Harzu i przekazali je do archiwum diecezjalnego w Ratzbonie, skąd wróciły do Polski dopiero w 2001 r. Niestety, wśród niech nie było metryk korczewskich. Jeżeli nie uległy zniszczeniu, czekają na odnalezienie.

Samych ksiąg metrykalnych nie ma, ale zachował się protokół rewizyjny tych metryk, sporządzony 20 marca 1854 r. z polecenia Konsystorza Generalnego Kaliskiego z 28 czerwca 1852 r. (nr 528), wydane na podstawie reskryptu Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchowych z dnia 5/17 maja 1852 r. Protokół ten sporządził dziekan szadkowski ks. Wincenty Krupski, proboszcz parafii Burzenin, w obecności administratora parafii korczewskiej ks. Franciszka Pawlikowskiego¹³.

Protokół ów opisuje cztery księgi metrykalne. Poniższe zestawienie podaje się w celu zobrazowania liczby urodzeń, zawartych małżeństw i zgonów w parafii Korczew w latach 1649–1805, czyli w ciągu 151 lat. Może być ono przydatne zainteresowanym chcącym się w przyszłości zająć badaniami demograficznymi na tych terenach.

¹⁰ ADWł, Akta parafii Korczew, sygn. A. par. 2, s. 56v.

¹¹ W. Frątczak, *Diecezja włocławska w okresie II wojny światowej*, Włocławek 2013, s. 300.

¹² D. Matelski, *Polityka okupanta niemieckiego wobec polskich dóbr kultury*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 2003, t. 80, s. 208.

¹³ ADWł, Księga zarządzeń Korczew, sygn. KZ 3, 20 marca 1854, k. nlb.

Tablica 1. Zestawienie z niezachowanych metryk urodzin, ślubów i zgonów parafii Korczew w latach 1649–1805

Księga 1a*			Księga 2a**			
rok	metryki urodzeń	metryki ślubów	rok	metryki urodzeń	metryki ślubów	metryki zgonów
1	2	3	4	5	6	7
1649	29		1715	–	–	6
1650	42		1716	31	–	8
1651	48		1717	13	–	11
1652	36		1718	16	–	10
1653	46		1719	45	9	8
1654	46		1720	23	6	6
1655	35		1721	18	8	10
1657	40		1722	16	6	7
1658	33		1723	11	9	5
1659	50		1724	27	21	8
1660	36		1725	20	5	6
1661	43		1726	30	5	7
1662	44		1727	15	–	7
1663	49		1728	23	14	4
1664	46		1729	23	10	1
1665	50		1730	21	11	7
1666	47		1731	19	5	–
1667	36		1732	21	14	–
1668	42		1733	15	7	–
1669	55		1734	28	9	–
1670 ^a	43		1735	12	5	–
1681	32		1736	23	–	17
1682	36		1737	15	4	40
1683	39		1738	24	8	3
1684	33		1739	20	3	4
1685	30		1740	30	3	15
1686	45		1741	23	6	21
1687	37		1742	28	8	24
1688	48	7	1743	43	4	20
1689	43	10	1744	18	3	13
1690	63	6	1745	27	3	6
1691	40	15	1746	22	5	8
1692	47	14	1747	38	9	3

Tabl. 1 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7
1693	62	14	1748	31	7	
1694	37	8	1749	29	7	
1695	60	18	1750	36	4	
1696	56	13	1751	32	6	
1697	50	7	1752	35	6	
1698	54	14	1753	54	10	
1699	33	13	1754	32	2	
1700	50	8	1755	63	4	
1701	48	2	1756	43	8	
1702	63		1757	12	3	
1703	51		1758		2	
1704	53		1759		1	
1705	58					
1706	62					
1707	46					
1708	73					
1709	47					
1710	65					
1711	40					
1712	47					
1713	42					
1714	48					
Razem	2534 ^b	149		1105	260	285

Księga 3a***				Księga 4a****			
rok	metryki urodzeń	metryki ślubów	metryki zgonów	rok	metryki urodzeń	metryki ślubów	metryki zgonów
1	2	3	4	5	6	7	8
1757	22	4	3	1777	10	–	9
1758	40	5	10	1778	30	8	24
1759	44	7	5	1779	59	8	20
1760	40	8	11	1780	35	8	5
1761	26	8	9	1781	54	1	24
1762	44	11	16	1782	52	10	33
1763	19	2	–	1783	54	14	32
1764	–	–	–	1784	47	13	32
1765	24	2	8	1785	56	5	22

1	2	3	4	5	6	7	8
1766	63	6	22	1786	39	13	33
1767	37	14	8	1787	62	16	51
1768	45	9	13	1788	56	5	41
1769	50	7	17	1789	53	14	32
1770	24	8	13	1790	64	11	43
1771	31	6	27	1791	54	22	27
1772	26	6	41	1792	57	12	26
1773	26	6	26	1793	63	14	37
1774	43	10	26	1794	66	19	56
1775	33	9	15	1795	58	10	37
1776	45	–	5	1796	57	15	29
1777	–	–	7	1797	–	17	30
				1798	75	10	16
				1799	72	9	40
				1800	65	10	46
				1801	61	12	42
				1802	77	19	55
				1803	90	5	70
				1804	106	18	62
				1805	97	12	52
	682	128	282		1669 ^c	330	1026 ^d

* Księga 1a (Lit. A). Księga w kształcie podłużnym. Składa się z 179 kart. Zawiera metryki urodzin i ślubów. Obejmuje lata 1649–1714.

** Księga 2a (Lit. B). Księga w kształcie podłużnym. Składa się z 156 kart. Zawiera metryki urodzin, ślubów i zgonów. Obejmuje lata 1715–1759.

*** Księga 3a (Lit. C). Księga w kształcie kwadratowym. Składa się z 116 kart. Zawiera metryki urodzin, ślubów i zgonów. Obejmuje lata 1757–1777.

**** Księga 4a (Lit. D). Księga w kształcie podłużnym. Składa się z 163 kart. Zawiera metryki urodzin, ślubów i zgonów. Obejmuje lata 1777–1805.

^a Z lat 1671–1680 nie ma żadnej metryki.

^b W protokole zanotowano liczbę 2581.

^c W protokole zanotowano liczbę 1500.

^d W protokole zanotowano liczbę 906.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ADWł, Księga zarządzeń Korczew, sygn. KZ 3.

W ciągu 151 lat w parafii korczewskiej było 5990 chrztów i 867 ślubów, przez 90 lat odnotowano zgony 1593 osób. Nie są to jednak pełne dane dotyczące metryk z lat 1649–1806, czego przykładem może być brak metryk z lat 1671–1680. Czym było to spowodowane, trudno powiedzieć – być może powodem było wakowanie parafii. Brak również zapisów z roku 1656 oraz z 1764.

Analizując pobieżnie dane metrykalne zawarte w tabl. 1, można stwierdzić ogromną przewagę urodzeń nad zgonami w księdze drugiej i trzeciej. Wynika to zapewne z tego, że w księgach nie odnotowywano zgonów dzieci, których niewątpliwie było dużo. Inaczej wygląda to porównanie w księdze czwartej, gdzie liczba urodzeń już tak drastycznie nie odstaje od liczby zgonów. Zastanawia też przy dość małej liczbie zgonów zanotowanych w księdze drugiej ich duża liczba (40) w roku 1737. Przyczyną mogła być jakaś zaraza panująca wtedy na terenie parafii.

Należy tu nadmienić, że w protokole są błędy rachunkowe: np. w księdze pierwszej podano liczbę 2581 narodzin, a było ich 2534, a w księdze czwartej przy urodzeniach podano liczbę 1500, choć podsumowanie liczby odnotowanych chrztów w tych latach daje liczbę 1669; podobnie liczba zgonów zanotowana w tejże, czwartej, księdze wynosi 906, a w rzeczywistości było ich 1026. Widać z tego, że nie zawsze księgi metrykalne były należycie prowadzone, zależało to w dużej mierze od proboszcza, ewentualnie mogły w grę wchodzić jakieś czynniki zewnętrzne (działania wojenne, wakowanie parafii itp.).

ZACHOWANE KSIĘGI METRYKALNE PARAFII KORCZEWSKIEJ

Dość dziwnym i trudno wytłumaczalnym wydaje się fakt, iż podobny los (opisanych wyżej) nie spotkał pozostałych akt metrykalnych ochrzczonych, zaślubionych i zmarłych z lat 1806–1941, znajdujących się na plebanii, które szczęśliwie zachowały się do dziś. Musiały się one tam znajdować, choć żadne powojenne protokoły z wizytacji dziekańskich i kanonicznych ich nie zanotowały. Wymieniono je dopiero podczas zmiany proboszcza w 1973 r., gdy spisywano protokół zdawczo-odbiorczy¹⁴. Przekazano je z parafii Korczew do archiwum dopiero 1 stycznia 1987 r.

Dziś akta metrykalne parafii korczewskiej przechowywane są w trzech miejscach, a mianowicie w:

1) Archiwum Diecezjalnym we Włocławku z lat 1806–1888 (w sumie 38 woluminów). Brak w nich zapisów z czasu, gdy proboszczem był ks. Jan Nepomucen Stawicki, a konkretnie: metryk chrztu 1 grudnia 1863 – 6 sierpnia 1871; metryk zaślubionych 1860 – 20 sierpnia 1871; metryk zmarłych 1861 – 17 sierpnia 1871.

2) Archiwum Państwowym w Łodzi z lat 1808–1914, w sumie 126 woluminów (od 1817 są współprawne – w jednej księdze za dany rok umieszczono akty urodzeń, małżeństw i zgonów; ponadto akta z lat 1826–1830 występują w dwóch egzemplarzach); są to przeważnie duplikaty akt sporządzanych do państwowego urzędu cywilnego. Można powiedzieć, że jest to niemal kompletny zachowany

¹⁴ Archiwum Kurii Diecezjalnej Włocławskiej, Akta parafii św. Katarzyny w Korczewie. Akta ogólne (1966–1995), Protokół zdawczo-odbiorczy parafii Korczew, dek[anatu] szadkowskiego, 19 czerwca 1973 r., k. nlb.

<p>Parochia Korczew 1806</p>	<p>Annus Domini 1806 Januarius</p>	<p>Menses Januarius</p>	<p>Diebus Martini</p>	<p>Diebus Martini</p>	<p>Diebus Martini</p>
<p>Angela 17</p>	<p>Ego Michael Jasowski M. Cur. Ba- ptisavit Infantem Mariam Antoniam Para- tum sub Tobias et Antoninae bur- gotidius spon. ortus Patrum esse Bartholomaeus Niek et Ursula Mackowa</p>	<p>1</p>	<p>1</p>		
<p>Anna 18</p>	<p>Ego qui sum Baptisavi Infantem Mariam Paulam Parente sub Martini et Catherine Krolakich spon. ortus Pa- trum esse Joannes Suler et Amara Kulmarowa</p>	<p>1</p>	<p>1</p>		
<p>Barbara 19 X</p>	<p>Ego qui sum Baptisavi Infantem Ma- riam Concoram Parente sub B. A. Dobell et Sophie Florakich spon. ortus Patrum esse Samuella Dziarski et Maryanna We- nerowa</p>	<p>1</p>	<p>1</p>		
<p>Barbara Justina 23 X</p>	<p>Ego qui sum Baptisavi Infan- tem Mariam Paulam Parente spon. Amara et Regine Kordakich spon. ortus Patrum esse Jan- Dobbert et Feliksowa et Jan- Cezaryna Kordakich</p>	<p>1</p>	<p>1</p>		
<p>Wiktoria 29</p>	<p>Ego qui sum Baptisavi Infanta- m Mariam Annam Parente sub Boni- Lepomy et Justine Karmakich Patrum esse Feliks Kozlowski et Suzanna Szostak</p>	<p>1</p>	<p>1</p>		
<p>Februarius</p>		<p>1</p>	<p>1</p>		
<p>Opocin 1</p>	<p>Ego qui sum Baptisavi Infantem Mariam Blazium Para- tum sub Gertruda et Hedwig Matuskowi spon. ortus Patrum esse Jozef Adamick et Je- stina Kozak</p>	<p>1</p>	<p>1</p>		
<p>Wortawa 18</p>	<p>Ego qui sum Baptisavi Infante- m Valentinam Parente spon. Mathe- et Justine Karmakich spon. ortus Patrum esse Jozef Jan- nes Kozak et Justina Karmakich</p>	<p>1</p>	<p>1</p>		

Fot. 1. Pierwsza strona najstarszej z zachowanych ksiąg metrykalnych z 1806 r. (akt chrztu)

Źródło: Archiwum Diecezjalne we Włocławku, Księga ochrzczonych, zaślubionych i zmarłych parafii Korczew, sygn. KM 28(1806–1816)

zespół akt metrykalnych parafii korczewskiej poza latami 1806–1807. Korzystanie z tych akt jest ułatwione, gdyż zostały one zdigitalizowane i znajdują się pod adresem: <http://metryki.genealodzy.pl/ar3-zs1526d>.

3) Urzędzie Stanu Cywilnego w Zduńskiej Woli z lat 1915–1941, które zostały zagarnięte w 1946 r. przez władze komunistyczne. Zabrano wtedy akta z lat 1888–1941 i są one, sukcesywnie, po upływie 100 lat od wytworzenia – po zakończeniu każdego roku kalendarzowego – przekazywane do Archiwum Państwowego w Łodzi. Ponadto znajdują się tu akta metrykalne parafii Korczew (tak są nazwane, choć parafia nie funkcjonowała, gdyż proboszcz ks. Jan Urban 6 października 1941 r. został aresztowany i wywieziony do obozu w Konstantynowie, a następnie do obozu w Dachau, gdzie został zamordowany) z lat 1941–1945 spisywane przez administrację niemiecką.

W czasie wojny od 1941 r. parafianie korczewscy z posługi sakramentalnej korzystali w najbliższej czynnej parafii w Charlupie Wielkiej (dość rzadko ze względu na dużą odległość – 22 km) i tam były spisywane metryki¹⁵, natomiast akta metrykalne wytworzone od zakończenia wojny, czyli od 2 marca 1945 r., kiedy formalnie ks. Józef Nowicki został administratorem parafii, znajdują się w archiwum parafialnym.

Bibliografia

Źródła

Archiwum Diecezjalne we Włocławku

Akta arcybiskupów gnieźnieńskich, Wizytacje: 1636, sygn. AAG. Wiz. 5, s. 202–204; 1683, sygn. AAG. Wiz. 8, s. 158–161; 1711, sygn. AAG. Wiz. 9, s. 378–382, 107; 1728–1729, sygn. AAG. Wiz. 13, k. 108v–113; 1761–1763, sygn. AAG. Wiz. 59, s. 741–749; 1779, sygn. AAG. Wiz. 72, s. 367–381; 1788, sygn. AAG. Wiz. 81, s. 160–168; 1811, sygn. AAG. Wiz. 135, s. 223–250.

Akta parafii Korczew, sygn. A. par. 2(1798–1871).

Ankieta strat wojennych diecezji włocławskiej w l. 1939/45, przeprowadzona przez archiwariusza diecezjalnego [ks. Stanisława Librowskiego] w r. 1947, t. 2, sygn. 79, k. 257–259.

Księga zarządzeń Korczew, sygn. KZ 3(1832–1879).

Archiwum Kurii Diecezjalnej Włocławskiej

Akta parafii św. Katarzyny w Korczewie, Akta ogólne (1966–1995), Protokół zdawczo-odbiorczy parafii Korczew, dek[anatu] szadkowskiego, 19 czerwca 1973 r.

¹⁵ ADWŁ, Ankieta strat wojennych diecezji włocławskiej w l. 1939/45, przeprowadzona przez archiwariusza diecezjalnego [ks. Stanisława Librowskiego] w roku 1947, t. 2, sygn. 79, k. 258. W ankiecie mylnie podano Charlupię Małą, gdzie kościół był zamknięty od 6 października 1941 r., zob. W. Frątczak, *Diecezja włocławska...*, s. 401.

Opracowania

- Frątczak W., *Diecezja włocławska w okresie II wojny światowej*, Włocławek 2013.
- Kujawski W., *Diecezja kujawsko-kaliska*, Włocławek 2011.
- Matelski D., *Polityka okupanta niemieckiego wobec polskich dóbr kultury*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2003, t. 80, s. 203–248.
- Podręczna encyklopedia kościelna*, t. 27–28, red. Z. Chelmiński, Kraków 1912.
- Prawo o aktach stanu cywilnego*, Dekret z dnia 25 września 1945 r., Dz. U. 1945, nr 48, poz. 272.
- Właźlak P., *Gromadzenie i udostępnienie najstarszych ksiąg metrykalnych z terenu diecezji częstochowskiej*, „Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej” 2009, t. 83, nr 7–8, s. 114–126.

[Wpłynęło: marzec; poprawiono: maj 2015 r.]

THE REGISTERS OF KORCZEW PARISH

Summary

The requirement to keep the records of births, baptisms, marriages and deaths was decreed in 1563 by the Council of Trent. In Poland, this requirement started being observed quite soon, already at the end of the 16th century. In the parish of Korczew, the keeping of such records began in 1603. Until the World War II the registers for the years 1649–1805 were kept in the parish archive, from where they were taken away by the Nazis and most probably were destroyed. A preserved inspection report contains a list of these documents, which was included in an article for those who are interested in demographic research. Fortunately, the registers for the years 1806–1945 have survived and are kept in the Diocese Archive in Włocławek, the State Archive in Łódź and the Registry in Zduńska Wola. They contain a wealth of information interesting for both historians engaged in professional research and persons looking for records concerning their predecessors.

Key words: Korczew, parish registers.